

Arkona, 1981.
Quirk, R. et al: A Grammar of Contemporary English,
London, 1972.
Svendsen, Birgit: Sprogprojekt Fredericiaskolen, Fredericia, 1. delrapport 1983, 2. delrapport 1984 og
3. delrapport 1985.

K. Ringgaard (udg.)
1. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog
Århus 1987

STAVEFÆRDIGHEDEN HOS BONDESOLDATER
I TREÅRSKRIGEN 1848-50
Af Vibeke Sandersen

Den undersøgelse, der her skal gøres rede for, indgår i en mere omfattende undersøgelse af skrivefærdighed og skriftsprog hos soldater af bondestand, der deltog i treårskrigen. Materialet for den samlede undersøgelse består af henved 3000 breve fra deltagere i treårskrigen, fordelt på 657 afsendere. Heraf er det lykkedes at identificere 567 geografisk og socialt. Når man fraregner soldater uden for bondestanden og kun medregner én søn af hvert forældrepar, bliver der ca. 490 afsendere af bondestand tilbage. Det samlede materiale er gennemgået med henblik på at klarlægge, hvor mange afsendere der selv har skrevet. Undersøgelsens første faser er omtalt i tre foredrag (V.Sandersen, 1984, 1985, 1986).

Den sociale gruppering

Stavefærdighedsundersøgelsen søges gennemført som en sprogsociologisk undersøgelse. Den omfatter 50 repræsentanter for hver af den daværende bondestands tre grupper, nemlig sønner af henholdsvis gårdmænd, husmænd og inderster. Denne socialgruppering følger inddelingen af bondebefolkningen i kirkebøger og folketællinger fra det 19. århundrede. Den er tillige valgt, fordi den giver mulighed for at sammenligne resultaterne med den landsdækkende undersøgelse af rekrutternes læse- og skrivefærdighed, som blev foretaget 1881. Heri konkluderedes, at skrivefærdigheden var socialt betinget, således at gårdmandssønner skrev bedst, inderstesønner ringest (V.Sandersen, 1984: 108).

Tallet 50 fra hver gruppe er bestemt af, at der i brevsamlingen kun findes ca. 50 sikre repræsentanter for hver

af grupperne husmandssønner og inderstesønner. Det vil sige, at materialet kun rummer ca. 50, om hvem man med rimelig sikkerhed kan sige, at faderen i soldatens barndom (0-14 år) har boet til leje og ernæret sig som daglejer eller lignende, altså har tilhørt den egentlige landarbejderstand. Tilsvarende er der kun ca. 50 soldaterfædre, der i sønnens barndom har ejet et hus med jordtilliggende af et sådant omfang, at dyrkningen af det har kunnet ernære familien, og som således har været rigtige husmænd, i modsætning til datidens store mængde jordløse husmænd (se nærmere om socialgrupperingen i V.Sandersen 1986: in press). Gårdmandssønner er der 183 af, og de fordeler sig på 154 jyder, 22 sjællændere, 4 fra Fyn og 3 fra Falster. Jeg har sørget for en procentvis geografisk jævn fordeling, således at der af gårdmandssønner indgår 37 jyske, 6 sjællandske, alle 4 fynboer og alle 3 falstringer i undersøgelsen af stavefærdigheden. Inden for hver geografisk gruppe er afsenderne opstillet i alfabetisk rækkefølge, og for jydernes vedkommende blev hver fjerde udvalgt. Faldt loddet således tilfældigt på en, om hvem det enten var sikkert eller dog sandsynligt, at han ikke havde skrevet selv, så tog jeg i stedet den nærmestfølgende i den alfabetiske nummerorden.

Oplysningerne om underlaget for undersøgelsen af stavefærdigheden kan ikke tolkes derhen, at materialet kun rummer 50 inderstesønner, fordi denne gruppe i øvrigt ikke har kunnet skrive. Formentlig er der langt flere inderstesønner og sønner af jordløse husmænd i materialet. Men oplysningerne i datidens kirkebøger og folketællinger er så uensartede og ofte så ufuldstændige, at det kan være umuligt at afgøre, hvilken af de to grupper en foreliggende afsender tilhører. Resten af de knapt 300 soldater af bondestand har jeg derfor i første omfang henført til en fælles husmands-/inderstegruppe.

Den enkelte afsenders fader/moder er indplaceret i det sociale hierarki efter sin højeste placering i sønnens

barndom (0-14 år). Med hensyn til socialgruppernes sammensætning er det værd at lægge mærke til, at af de 50 inderstesønner er de 23 børn af ugifte kvinder, der aldrig bliver gift med faderen til barnet; nogle af mødrene sætter barnet i pleje og lader det forblive der ved eventuelt senere indgåelse af ægteskab.

Afgrænsning af stavefærdighedsundersøgelsen

En undersøgelse af stavefærdigheden før 1889 kan ikke foretages på grundlag af en kodificeret retskrivningsnorm. På den anden side stammer vor første retskrivningsordbog fra 1799, nemlig Jacob Badens Ortographisk Ordbog, den næste er Molbechs Haandordbog fra 1813. Og skønt de er uenige i nogle enkeltheder, må man dog sige, at der ved skoleloven af 1814's ikrafttræden eksisterede en relativt fast konvention - eller dog et par stykker. En undersøgelse af stavefærdigheden hos personer, der har gået i skole i 1820'erne eller 30'erne, skulle således kunne benytte disse to autoriteter til at afgøre, om en stavemåde tilhørte den anerkendte sprogbrug. Imidlertid ved vi ikke tilstrækkeligt om den skrive- og staveundervisning, der har fundet sted, til at vi kan afvise, at en del brevskrivere kan have været påvirket af en ældre konvention, f.eks. stammende fra læsning i bibel og salmebog. Kingos salmebog var jo endnu almindelig mange steder i Jylland. Jeg har derfor i vurderingen af stavefærdigheden - men naturligvis ikke i beskrivelsen af den faktiske sprogbrug - udeladt de højfrekvente ord *den*, *han*, *kan*, der i ældre praksis kunne skrives *dend*, *hand*, *kand*. Derimod har jeg taget *got* i stedet for *godt*, *siste* for *sidste* med i fejlberetningen. Studier i materialet har nemlig overbevist mig om, at disse stavemåder kun forekommer som fejlvalg, enten ved siden af former med *d* inden for samme tekst eller hos skribenter, der i det hele taget er tilbøjelige til at udelade "stunt" d.

Ved udvælgelsen af momenter til vurdering af stavefær-

digheden har jeg taget følgende hensyn: det udvalgte træk skal tilhøre et område med en fast konvention, det skal kunne identificeres entydigt i håndskrifternes bogstavangivelse, og det må ikke favorisere en bestemt aldersgruppe blandt de skrivende. Disse principper har blandt andet medført, at gengivelsen af korte vokaler i trykstærk stavelse, bortset fra i/e, er ladet ude af betragtning, ligesom der heller ikke er taget hensyn til, om tiltalepronominerne I og De er skrevet med stort bogstav. Her vaklede sprogbrugen nemlig. Fordelingen af store og små begyndelsesbogstaver er ikke taget med, fordi det ofte er umuligt at erkende denne forskel i håndskrifterne. Medregnet er gengivelsen af langvokalerne, bortset fra e/æ efter palataliseret k og g, hvor skrivemåden var vaklende. Men jeg er nået til den erkendelse, at nogle skribenter slet ikke benytter bogstavet æ, og det bør måske føre mig til at fraregne e/æ. Navnestof og fremmedord medregnes ikke. I princippet let nok at vedtage, i detaljen ofte vanskeligere at afgøre. *Battallion*, som Molbech 1813 dekretterer, eller *Bataillon*, som Baden 1799 accepterer, og som soldaterne bogstaverer på en række forskellige måder, kan fravælges både på grundlag af stavemåde og udtale, ligeledes *Corps*, der af soldaterne hyppigst skrives *kor* med en stavemåde, der afspejler den franskprægede udtale. Men hvad med *indqvartere*, som de ortografiske ord-bøger angiver, men som af soldaterne ofte skrives *kv* eller evt. *qu*? Jeg har valgt at se bort fra disse forhold, men medregne fejlen *indqvaterne*, fordi den indgår i en tilbagevendende fejltype: ÷ -r i tryksvag stavelse foran trykstærk. Samme fejl forekommer hyppigt i *masere* for *marsere*; Molbech 1813 har subst. *Marsch* eller *Mars*. Dette ord, der forekommer hyppigt i materialet, medtages, fordi det både har tillempt udtale, stavning og bøjning efter dansk praksis.

Et andet problem er at drage grænserne mellem stavefejl, bøjningsfejl og syntaktiske fejl. I praksis medtages alt, hvad man kan sammenfatte under betegnelsen "formelle punkt-

fejl" (Jørn Lund, 1980). Men i de foreløbige resultater, der fremlægges her, har jeg, bortset fra r-fejl, der for en dels vedkommende må betragtes som syntaktiske fejl (V.Sandersen, 1983: 47), så vidt muligt holdt mig til, hvad man i snævrere forstand kan kalde stavefejl. Men i en del tilfælde er det næsten umuligt at afgøre, om der foreligger en stavefejl eller en bøjningsfejl. Er f.eks. *lagte* for *lagde* dannet i analogi med *bragte* og understøttet af *partc. lagt*. selvfølgelig betinget af enstavelsesudtalen med langt a, eller kan man forudsætte en udtale i lighed med *hafte* og *lofte* eller det det eventuelt forsøg på at gengive foredragssprogets tostavellesudtale?

Undersøgelsen af stavefærdigheden omfatter følgende områder:

Fejltypegrupperinger

- A Trykstærk stavelse
 - Konsonanter:
 - I Enkeltskrivn./dobbeltskrivn.
 - II hv-/v- og hj-/j-
 - III k/g p/b t/d
 - IV d foran konsonant [d/t/]
 - V d og g intervokalisk og i postvokalisk udlyd
 - VI l(l)/ld n(n)/nd r/rd
 - VII ng
 - VIII lg og rg
 - IX r/d
 - X Bortfald af konsonant
 - XI r-fejl
 - Vokaler:
 - XII Langvokaler
 - XIII Kortvokaler

- B Tryksvag stavelse efter trykstærk
- XIV -t for -d -d for -t
 - XV Bortfald af udlydende konsonant
 - XVI Reduktion af stavelse
 - XVII Forøgelse af stavelsestet ("støttevokal")
- C Tryksvag stavelse foran trykstærk
- XVIII ÷ -c (oftest r)
 - XIX Lukning af vokal (e > i)
 - XX Enkeltord: det, de, du, vi ikke, en

Som en lidt nøjere betragtning af disse grupperinger vil vise, har det ikke været muligt at fastholde adskillelsen mellem en inddeling, der hviler på rigsmålsudtale, og en etymologisk. Fejlgruppe IV d foran konsonant, anlægger i princippet et udtale synspunkt (udtalen klusil [d/t], mens gruppe V d og g intervokalisk og i postvokalisk stavelsesudlyd, er en etymologisk etableret gruppe (gammel spirant). Men det "stumme" d i gruppe IV's bogstavforbindelser dt, ds og dst er etymologisk set spirant, således godt (til god); Plads, jydske; vidst (til vide).

Når jeg har fastholdt IV og V som adskilte grupper, skyldes det, at stavefejlne hyppigst består i fejlvalg inden for en af grupperne. Vi ser dt for t eller t/d for dt og på den anden side vokal + d for vokal (thid for thi) eller vokal for vokal + d (thi for Tid). Men fejlvalgene går sjældent helt på tværs af grupperne: Boldt for Blod er undtagelsen, selv om eksemplet altså forekommer.

Stavefærdighedsindeks?

Det var oprindeligt min plan på grundlag af få udvalgte fejltyper at lave et stavefærdighedsindeks til at graduere brevskriverne. Det viste sig imidlertid at være vanskeligt, for jeg kunne nok ved hjælp af fejlgruppe I, II og V få skilt

nogle dårlige stavere ud fra de virkelig gode. Men problemet var, at en høj fejlprocent også kan skyldes en jævn fordeling ud over et større antal fejlgrupper. Det er heller ikke givet, at en skribent med mange fejl inden for fejlgruppe I også har mange fejl i de andre grupper. Endelig har nogle fejlgrupper dialektal slagside, det gælder f.eks. gruppe II, idet hv-/v- fejl og hj-/j- fejl hovedsagelig begås af sjællændere og andre øboer. Man kan så gå en anden vej, idet man undersøger stavningen af en gruppe højfrekvente ord (fejlgruppe XX). Men det er ikke tilstrækkeligt. Det er meget vanskeligt at finde et sæt af objektive kendetegn, som på én gang signalerer den ypperlige staver og samtidig forekommer i ethvert brev. Et stavefærdighedsindeks undgår vanskeligt at blive en normativ målestok, og det var ikke min hensigt.

Grundlag for fejlberegningen

Da brevsamlingen i mange tilfælde rummer adskillige breve fra samme skribent, må der foretages et rimeligt valg som grundlag for stavefærdighedsundersøgelsen. Jeg har skønnet, at der opnåedes størst ensartethed ved at vælge det førstskrevne brev, jeg havde adgang til, fra den enkelte brevskriver. Og skønt dette princip ikke formår at stille skribenterne helt lige, idet jeg ikke kan vide, om dette brev virkelig er det første, de skriver, eller om skrivebetingelserne har været ens for alle, så har det formentlig alligevel medført en større ensartethed i grundlaget end andre udvælgelsesprincipper. Det betyder en vis indholdsmæssig ensartethed. Mange breve er skrevet umiddelbart efter ankomsten til arméen og fortæller om, hvordan rejsen er forløbet. De er skrevet, inden kamphandlingerne har taget deres begyndelse, i reglen under rimeligt gode fysiske betingelser. Det er ensbetydende med, at flere af brevene befinder sig på et højere stavefærdighedsniveau end senere breve, skrevet af samme brevskriver. Disse første bre-

ve er også af nogenlunde samme længde, hvilket har betydning ved udregningen af fejlprocenten.

Man kan vælge at beregne fejlprocenten på grundlag af det samlede antal løbende ord, eller man kan beregne den for hvert ortografisk fænomen for sig, idet man optæller samtlige eksempler og noterer antal forkerte og antallet af korrekte stavemåder. F.eks. kan ordet 'de' forekomme 10 gange i en tekst, 5 gange stavet *di*, 4 gange *dig* og én gang korrekt *de*. Principielt måtte beregningen på grundlag af forekommende eksempler være at foretrække, og ved vurderingen af stavningen af et bestemt ord som 'de' helt uproblematisk. Til yderligere støtte for metoden er det, at det ellers kan være vanskeligt at sammenligne den relative forekomst af f.eks. fejl i brug af enkeltskrevet over for dobbeltskrevet konsonant med fejl i fordelingen af hv-/v-. Enkeltskrivning/dobbeltskrivning er nemlig en mulig fejlkilde i langt flere ord i løbende tekst end f.eks. hv-/v-.

Men skriftsproget hos uøvede skribenter frembyder ofte temmelig uforudsigelige stavemåder. Især den rigelige forekomst af hyperkorrektheder ud fra flere analogier gør efter min opfattelse metoden uanvendelig. Brugen af "stumt" *d* kan være et illustrerende eksempel. I et brev har jeg fundet 'at' skrevet *adt* et større antal gange. Det possessive pronomen skrives tilsvarende undertiden *midt*. Den hyppigt forekommende bogstavkombination *ds* medfører hyperkorrektheder som *de todsede*. Jeg har allerede nævnt det helt uforudsigelige *Boldt* for *Blod*. Og bortfald af spiranterne *f* og *g*, der utvivlsomt var vidt fremskredent i talesproget, giver anledning til bortfald både efter kort og lang vokal: *motog* (for **modtog*) og *Blo* (for **Blod*), men også til talrige falske restitutioner som *pod* (for præpositionen **paa skrive* *dse* (**skrivelse*) og *Ved* (for **Vei*). Og så har jeg endnu ikke nævnt fejlgruppe IX *r/d*, der kun eksemplificeres af jyske skribenter fra de syd- og sydvestjyske områder, hvor gammel klusil > r, hvad der medfører fonetiske former

som *ver* (**ved*, præ.vf.), men også hyperkorrektheder i form af *d* for *r*: *stod* (**stor*, adj.) og (**staaer*, præ.vf.), *gøre nad* (**gøre nar*), *Svad* (**Svar*, subst.).

Selv hv-/v- kan volde vanskeligheder, idet en del jyder har *ho* for *hvo* og altså skriver *hor*, *hordan* og *horledes*.

Jeg har derfor valgt at udregne fejlprocenten på grundlag af antal ord i løbende tekst. Det vil i de fleste tilfælde give dem, der skriver lange breve, en præferencestilling, som dog næppe er uberettiget.

Stavefærdighedsstatistikken

I det følgende bringes oversigter over de gennemsnitlige brevlængder og fejlprocenter for grupperne gårdmandssønner og inderstesønner, suppleret med sønner af daglejere.

Oversigt gennemsnitligt antal løbende ord

I	inderster + daglejere i Jylland	388 ord
II	gårdmænd i Jylland	449 ord
III	inderster + daglejere på øerne	480 ord
IV	gårdmænd på øerne	404 ord
V	jyder	418 ord
VI	øboer	449 ord
	alle inderster + daglejere	420 ord
	alle gårdmænd	436 ord

(kortest: 98 ord (jysk gårdmand)

længst: 1272 ord (jysk inderste)

i øvrigt ret jævn udfyldning mellem yderpunkterne

Skemaet viser, at der ikke er synderlig markante forskelle på brevenes længde i de etablerede grupper, hverken de sociale eller de geografiske.

Oversigt Fejl-%

I	inderster + daglejere i Jylland:	5,369%
II	gårdmandssønner i Jylland:	5,831%
III	inderster + daglejere på øerne:	5,702%
IV	gårdmandssønner på øerne:	5,876%
V	alle jyder:	5,597%
VI	alle øboer:	5,774%
	(men samme ÷ 1: Sorø amt:	5,484%)
	alle inderster + daglejere:	5,484%
	(men ÷ den dårlige:	5,279%)
	alle gårdmandssønner:	5,843%

Heller ikke forskellene i gennemsnitlig fejlprocent synes videre overbevisende. Alle grupper ligger mellem 5 og 6%. Det mest påfaldende er i virkeligheden, at en enkelt meget dårlig staver kan forrykke resultatet temmelig meget, se især gruppen inderster + daglejere.

Denne omstændighed kan give et fingerpeg om, at man vil nå sikrere resultater ved at benytte sig af typetal i stedet for gennemsnitlige fejlprocenter. Typetallene er de fejlprocenter, hvor vi kan iagttage den største ophobning af brevskrivere fra en etableret gruppe.

Stavefærdighedsstatistik på grundlag af Typetal

Fejl%	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15-19
I	6	5	1	2	2	7	3	3	1	4	1	3	1	0	0	1(19)
II	0	5	4	4	3	2	4	3	6	1	4	0	1	1	1	0
III	0	7	0	3	0	2	2	0	1	2	1	0	1	0	0	2(18)
IV	2	2	2	1	2	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	2(16)
V	6	10	5	6	5	9	7	6	7	5	5	3	2	1	1	1
VI	2	9	2	4	2	3	2	0	2	2	1	0	2	0	1	4
VII	8	19	7	10	7	12	9	6	9	7	6	3	4	1	2	5

Procenttallenes omfang:

0 fejlprocent omfatter 0-0,4%

1 fejlprocent omfatter 0,5-1,4% etc.

I:	antal sønner af inderster og daglejere i Jylland	(40)
II:	antal sønner af gårdmænd i Jylland	(39)
III:	antal sønner af inderster og daglejere på øerne	(21)
IV:	antal sønner af gårdmænd på øerne	(15)
V:	I + II	(79)
VI:	III + IV	(36)
VII:	sum	(115)

Tallene i parentes efter oplysningerne om de socio-geografiske grupper betegner antallet af brevskrivere i hver gruppe. Tallene inde i skemaets kolonner angiver, hvor mange brevskrivere der har den fejlprocent, som anført øverst i kolonnen over dobbeltstregen.

Gruppe VII har 8 + 14 = 27 mellem 0 og 2, hvilket er så meget mere bemærkelsesværdigt som 0 kun omfatter 1/2%. En anden koncentration ligger fra 5-6%; her er der 12 + 9 = 21, hvad der passer godt med mine udregninger af fejlprocenter.

Gruppe I har $6 + 5 = 11$ helt nede på 0-1, dvs. mellem 0 og 1 1/2%. Omtrent lige så mange, nemlig $7 + 3 = 10$ befinder sig mellem 5 og 6%.

Gruppe III har 7, altså 1/3 mellem 0,5 og 1,4%, og det er jo ikke meget ringere end de jyske inderster + daglejere.

Er der forskel på grupperne, falder den ud til de jyske inderster + daglejerers fordel. Jyder over for sjællændere generelt giver ikke noget, men hertil er at bemærke, at der er for få sjællændere i forhold til antallet af jyder. Den sjællandske gruppe må suppleres op.

Det foreløbige resultat, at sønner af jyske inderster staver bedst, er overraskende i forhold til undersøgelsen af rekrutternes læse- og skrivefærdighed fra 1881. Resultatet kan forklares ved indsamlingsmåden. Præster og skolelærere har fungeret som mellemled mellem befolkningen og historikeren. (C.F.Allen, der har indkaldt materialet), og de har nok lettest fået breve fra dem af de socialt lavt placerede, som de stod sig godt med, fordi de havde været flinke i skolen og ved konfirmandundervisningen (se videre V.Sandersen, 1985). Måske kunne resten af de lavt placerede slet ikke skrive. Det er i hvert fald påfaldende, at der slet ikke er breve, hvor ordene er helt uigenkendelige, som man kan finde det hos vore dages læse- og staveretarderede. Men resultatet kan måske også til dels forklares ved, at boglig lærdom var husmandsgruppens vej til social opstigning. Historikeren Sv.Henningsen viser i sin disputats (S.Henningsen, 1944), at landhåndværkerne var en betydeligt driftigere gruppe end gårdmændene, og da en stor del af soldaterfædrene fra mit materiale i folketællingerne er betegnet ved deres erhverv som landhåndværkere, agter jeg at supplere mine undersøgelser ved at undersøge stavefærdigheden i den højere husmandsgruppe, dvs. selvejerhusmændene samt smedene, og i den lavere husmandsgruppe, bestående af de mindre agtede landhåndværk som bødker, hjulmand, murer, rebslager, skomager, snedker, skovløber, tømmermand, skrædder og væver.

I øvrigt må man ikke se bort fra, at selve stavefærdigheden har været mindre prestigegivende end det at kunne sætte ordene sammen, altså formulere sig i et flydende skriftsprog. En undersøgelse af niveauet hos de soldater, som angiver hyppigt at skrive for andre, tyder herpå. Jeg vil især fremhæve en sjællandsk husmandssøn. Hans eget brev er på 816 ord. Stavefejlsprocenten er på 6, altså i overkanten af gennemsnittet. Men stilen er upåklagelig.

Litteraturfortegnelse

Sv. Henningsen: Studier over den økonomiske Liberalismes Gennembrud i Danmark. Landhaandværket (Göteborg 1944).

Jørn Lund: Stavefejl og andre sprogfejl. Nogle grænsetilfælde (Læsepædagogen, 28. årgang, 1980, s.3 ff).

Vibeke Sandersen: Om den faktiske skrivefærdighed i Danmark i det 19. århundrede (Nordisk Språksekretariats Rapporter 4, Oslo 1984, s.107-125).

Vibeke Sandersen: Skrivefærdigheden og Skriftsproget hos et Udsnit af den Danske Befolkning ved Midten af det 19. Århundrede (Papers from the Eighth Scandinavian Conference of Linguistics I, ed. 1985, s.238-244.

Vibeke Sandersen: Skrivefærdighed og skriftsprog hos soldater i treårskrigen 1848-50 (Selskab for nordisk filologi, årsberetning for 1985-1986, in press).

VÆRLØSE-PROJEKTET

I skoleåret 1986-87 gennemfører en lang række medarbejdere ved Institut for Dansk Sprog og Litteratur et udviklingsarbejde i Værløse Kommune i samarbejde med adskillige lærere, der har meldt sig som interesserede medarbejdere.

Sproglærerne ved instituttet har tidligere med stort udbytte samarbejdet med et kommunalt skolevæsen, og det var erfaringerne fra Hirtshals Kommune, der foranledigede, at skolefolk i Værløse henvendte sig til Jørn Lund.

På instituttet viste der sig interesse for at igangsætte en serie udviklingsarbejder, navnlig af betydning for vækstmulighederne i faget dansk.

Både litterære, sproglige (verbale som non-verbale) og billedlige udtryksformer er omfattet af projekternes aktivitetsområde. Det har været naturligt for en række af deltagerne at afprøve nogle af de nye muligheder, der er skitseret i undervisningsvejledningen Dansk 1984, nogle har opdyrket faglige områder i forlængelse af deres hidtidige forskning, nogle har ønsket at få praktiske erfaringer med nye teorier - viften er bred.

Aktiviteterne fremlægges nedenfor, dog naturligvis kun dem, der blev omtalt på Århus-konferencen.